

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

תוכן

- א. בעד אחד עד אחד אומר נתקדשה ועד אחד אומר לא נתקדשה תרוייהו בפנויה קמסהדי ... הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים.....1
- ב. שנים אומרים ראינוה שנתקדשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתקדשה הרי זו לא תנשא לא ראינוה אינה ראייה ... בחצר אחד.....2
- ג. שנים אומרים ראינוה שנתגרשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא.....3
- ד. ואם משנשאת באו עדים לא תצא ... אסיפא אבל ארישא לא ... כיון שהתירוה לינשא ... לא תצא מהתירה הראשון.....3
- ה. אמרה נשביתי וטהורה אני ויש לי עדים ... אין אומרים נמתין עד שיבאו עדים.....4
- ו. ואם באו עדי טומאה אפי' יש לה כמה בנים תצא.....4
- ז. הא אמרה נשביתי וטהורה אני והא אמרה נשביתי וטהורה אני ... סוף עול אתו שבוינהו.....5
- ח. שתי נשים שנשבו ... ובזמן שהן מעידות זו את זו הרי אלו נאמנות.....5
- ט. זה אומר כהן אני וזה אומר כהן אני אינן נאמנין.....6
- י. ובזמן שהן מעידין זה את זה הרי אלו נאמנין.....7

דף כג.

א. בעד אחד עד אחד אומר נתקדשה ועד אחד אומר לא נתקדשה תרוייהו בפנויה קמסהדי ... הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים

עד אחד אומר¹ נתקדשה בפני ובפני אחרים², ועד אחד אומר לא נתקדשה, ואפילו היא עצמה מכחישה אותו שלא נתקדשה³, אם אומר העד שמעולם לא היו בה אפילו ספק קידושין כלומר לא זרק לה מעולם, הרי זו תנשא לכתחלה, שהרי שניהם אומרים שעד עכשיו בחזקת פנויה היתה והעד

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז מז ג

² דאל"ה אינם קידושין שהרי לא היו שני עדים בקידושין. ב"ש שם ג

³ ח"מ שם ב וב"ש ד

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

שאומר נתקדשה רוצה להוציאה מחזקתה, והרי החזקה והעד השני מכחישים אותו, ואין דבריו כלום במקום ששנים כנגדו⁴. וי"א⁵ שאם היא שותקת לכתחילה לא תנשא.

אבל אם שניהם מעידים שזרק לה קידושין, אלא שהאחד אומר קרוב לו והאחד אומר קרוב לה, הרי שניהם מוציאים אותה מחזקתה⁶, שכיון ששניהם מעידים בזריקת הקידושין יכול להיות שהיו הקידושין קרוב לה אלא אנשים עשויים לטעות, וחוששים אנו שמא בשעת הקידושין שניהם ראו שקרוב לה היו וזה טועה עכשיו, לפיכך לכתחילה לא תנשא ואם נשאת לא תצא.

ב. שנים אומרים ראינוה שנתקדשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתקדשה הרי זו לא תנשא לא ראינוה אינה ראייה ... בחצר אחד

שנים⁷ אומרים ראינו שנתקדשה לפלוני, ושנים אומרים לא ראינו שנתקדשה לפלוני, אפילו כולם דרין עמה בחצר הרי זו מקודשת ולא תנשא לאחר, ואם נשאת תצא, אפילו אם נשאת לאחד מאלו שאומרים לא ראינו תצא⁸, שלא ראינו אינו ראייה, ואין אומרים שאם נתקדשה היה קול לכל הפחות לאותם שדרין בחצר, שאפשר שנתקדשה בצנעא והשנים ראו, והשנים האחרים לא ראו ואין זו הכחשה.

ואפילו במקום שדרך כולם לערוך קידושין בפרהסיא לא ראינו אינה ראייה⁹.

אולם אם כולם עמדו יחד ושנים אומרים לא ראינו הרי זו עדות בהכחשה¹⁰. ואם נשאת לאחד מהעדים שאמרו לא ראינו לא תצא¹¹.

⁴ זה דעת הרמב"ם והתוס'

⁵ הראב"ד והרמב"ן והרשב"א כתבו גם אם העד אומר לא היו כלל קדושין גם כן לא תנשא לכתחילה מאחר שהיא אינה יודעת כלום גם הרא"ש סתם הדברים ולא הביא דעת התו'. ח"מ שם ב ועיין ב"ש ד ה

⁶ ב"ש שם ו כהר"ן וכן בהמקנה שם

⁷ שו"ע ונו"כ שם א

⁸ ב"ש שם א

⁹ טיב קדושין שם

¹⁰ ב"ש שם

¹¹ בית מאיר שם

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ג. שנים אומרים ראינוה שנתגרשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא

שנים אומרים¹² ראינו שנתגרשה, ושנים אחרים שרגילין להיות תמיד אצלה אומרים לא ראינו שנתגרשה, אף על פי שאינן מבחישים אותם בפירוש לומר לא נתגרשה, הרי זו לא תנשא לכתחלה, ואם נשאת לא תצא והולד כשר, אפילו אם אותם השנים שאומרים לא ראינו דרין עמה בחצר, ואפשר לומר אם היה אמת שנתגרשה מסתמא היו יודעין בדבר, אפילו הכי לא תצא והולד כשר, שאפשר שגרשה בצנעא, שבני אדם עשויין לגרש בצנעא.

ויש אומרים שאם אמרו שהיו כולם במדור אחד ושנים אומרים ראינו ושנים אומרים לא ראינו, הרי זה הכחשה, שע כשי כל אין עושים בצנעא.

ואם¹³ השנים שאומרים לא ראינו, אינם רגילים להיות תמיד אצלה, תנשא אפילו לכתחילה.

ד. ואם משנשאת באו עדים לא תצא ... אסיפא אבל ארישא לא ... כיון שהתירוה לינשא ... לא תצא מהתירה הראשון

כבר התבאר לעיל דף כב. שאשה שאמרה גרושה אני יש¹⁴ עדים¹⁵ שהיתה אשת איש¹⁶, אינה נאמנת לומר גרושה אני, ואם נשאת תצא, ואפילו נשאת קודם שבאו העדים שהעידו שהיא אשת איש תצא¹⁷, ואינה יכולה לומר גרושה אני כיון שיש עדים, שאין כאן הפה שאסר כו' אף על פי שבאו העדים אחריה, שמכיון שלא היתה בפני בעלה מעיזה לומר גרושה אני אף על פי שאינה גרושה.

¹² שו"ע ונו"כ שם ד

¹³ ב"ש סו

¹⁴ שו"ע ונו"כ שם ז

¹⁵ משמע דוק עדי' ולא ע"א ואם קול יצא שיש עדים שהיא א"א יש לדייק ממ"ש שם ס"ז דאסורה כי דוק בשבוי' הקילו בה. ב"ש שם יא

¹⁶ לכאורה נראה דאפילו אם לא ידעו העדים בעצמם שהיתה א"א רק ששמעו מפיה כיון דשויתה אז אנפשה חד"א נאמנת ע"ע יותר משני עדים וצ"ע. פ"ת שם יא

¹⁷ בתשו' הרדב"ז ח"א סימן תי"א כ' ודאי דבניה ממנו ממזרים ואי לאו דמסתפינא אמינא דהוי ממזר מן התורה כיון שהיא בחזקת א"א ע"פ העדים כו'.

הלכות הדין היומי

מסכת כתובות

אבל מכל מקום חוששין לדבריה לחומרא להעריכה גט מן השני, ופסולה לכהונה כל ימיה אפילו לא נשאת דהא שויה נפשה חתיכה דאיסורא לכהונה לעולם, שהרי אמרה גרושה אני. וכן אם מת בעלה חולצת ולא מתייבמת, שהרי לפי דבריה אסורה היא ליבם כיון שבעלה אחיו גירשה בחייו.

אולם שבויה שהתירוה¹⁸, ואחר כך באו עדים שנשבת אפילו לא נשאת עדיין תנשא, שכיון שהתירוה להנשא על פי עצמה והרי היא עדיין בחזקתה שלא נטמאה, לא תצא מהתירה הראשון.

ולא עוד אלא אפילו לא התירוה בית דין אלא שנשאת עצמה בפני בית דין שידעו שהיא שבויה¹⁹, ולא מיחו בה²⁰, הגם שבעלה ידע ששבויה היתה²¹, אף על פי שבאו עדים שנשבת הקילו בה להשאירה בהתירה על פי עצמה.

ולא עוד אלא אפילו אם אחר שהתירוה נכנס השבאי אחריה והרי היא שבויה לפנינו ביד אדוניה לא תצא מהתירה הראשון, ומשמרין אותה עד שתפדה.

ה. אמרה נשביתי וטהורה אני ויש לי עדים ... אין אומרים נמתין עד שיבאו עדים

כבר התבאר לעיל שם שאשה שאין²² עליה עדים שנשבת ובאת לפנינו ואומרת נשביתי וטהורה אני נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר, שהרי יכלה לאמר לא נשביתי, אפילו היא אומרת יש לי עדים שטהורה אני, אין צריכין להמתין עד שיבאו עדים אלא מתירין אותה מיד, שבשבויה הקילו.

ו. ואם באו עדי טומאה אפי' יש לה כמה בנים תצא

¹⁸ שו"ע ונו"כ שם ו

¹⁹ לא על פי עדים אלא באיזה אופן אחר. שהרי אם היה עדים תצא כנזכר. ב"ש שם יא

²⁰ רמ"א שם. ומל' זה משמע שאם נשאת בצנעה בלא ידיעת ב"ד ובאו עדי שביה תצא כשם שנשואה שבאו עליה עדי שביה תצא, ה"ה שבויה שנשאת תצא ואין לה היתר אלא שנשאת ע"פ ב"ד או לפני ב"ד ולא מיחו בידה, ובאמת יש לחלק בשלמ' נשואה אין מאמינים לה דהיא נוגעת בדעת אבל אשה שבויה שנשאת לא שבקת היתיר' ואכל' איסור' הלא הרשות בידה להנשא לישראל למי שתרצה ועי' בתשובת רד"ך בית ח' שם כתב דאפילו נשאת בצנעה בלא ידיעת ב"ד לא תצא. סמ"ע שם ח, אולם הרמ"א שלא הזכירו ע"כ ס"ל שתצא אם לא היה בפני ב"ד ואפשר אם לא באתה לב"ד רק נשא' ואמרה נשביתי גם תצא. ב"ש שם יא

²¹ בתשובות הרד"ך כתב בסוף בית שמיני שמאחר שלא היה ידוע הדבר לב"ד בעדים מותרת לו דמ"מ יש לה מינו שהית' נשאת לאחר עיין עליו. ונראה אם נשואה נשבת ובעלה ידע שהיא שבויה אינה נאמנת לו טהור' אני דהא ליכ' מינו דאיבעי אמרה לא נשביתי דהא בעלה ידע שהיא שבויה וכן משמע מל' תשובת הרא"ש כלל ל"ב סי' ה' כיון שידוע לבעל שהית' בין הכותים אין לך עדי שבויה גדול מזה. סמ"ע שם

²² שו"ע ונו"כ שם ז ד

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

מי שאמרה נשבית²³, וטהורה אני, והתירוה בית דין לינשא לכהן אם באו לה ב' עדים אחר כך, שנשמאת, אפילו נשאת ואפילו היו לה בנים, הרי זו תצא.

ז. הא אמרה נשביתי וטהורה אני והא אמרה נשביתי וטהורה אני ... סוף עול אתו שבויינהו

עוד התבאר שם שאשה שאין²⁴ עליה עדים שנשבית ובאת לפנינו ואומרת נשביתי וטהורה אני נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר, שהרי יכלה לאמר לא נשביתי, ואפילו אם אחר שהתירוה נכנס השבאי אחריה והרי היא שבויה לפנינו ביד אדוניה לא תצא מהתירה הראשון, ומשמרין אותה עד שתיפדה.

דף כג:

ח. שתי נשים שנשבו ... ובזמן שהן מעידות זו את זו הרי אלו נאמנות

שבויה²⁵ שנשבית יתירה מבת שלש שנים ויום אחד אסורה לכהן, ואם נשאה לכהן תצא ממנו²⁶ מפני שהיא ספק זונה שמא נבעלה לגוי, וספיקא דאורייתא לחומרא²⁷.

²³ שו"ע ונו"כ שם ו

²⁴ שו"ע ונו"כ שם ז ד

²⁵ שו"ע ונו"כ ז א

²⁶ אף על גב בשזנתה ואומרת לכשר נבעלתי ונשאת לכהן ק"ל דלא תצא אפילו ברוב הפסולים וכאן אפי' אם אמרה טהורה אני אינה נאמנת שאני זנות דאמרין אשה בודקת ומזנה אף על גב דאינו אלא ספק שמא זנתה כאן מפני מעלת יוחסי' כהונה אסורה כ"כ במהרי"ק שורש ק"ס. ואפשר אם שבויה נשאת לישראל ונמצ' דהי' בתולה מותרת אחר מיתתו לכהן וצ"ע ובמ"ז אוסר וכתב דיש לחוש שמא הערה בה השבאי. ב"ש שם א. ומצאתי בשו"ת רשב"ץ שכתב בזה להתיר ע"ש ח"ג סי' קע"חף וראוי לסמוך עליו. אבני מילואים א שם

²⁷ עיין בס' שע"מ פי"ט מהא"ב דין כ"ג שהביא בשם הרשד"ם סי' רל"ה שכפי מ"ש הריב"ש דכל כהנים בזה"ז כיון שאין להם כתב היחס אינם כהנים ודאים נראה דמותר לישא שבוי' דהוי ס"ס ספק אם הוא כהן או לא ואת"ל כהן שמא היא טהורה יעו"ש והוא ז"ל תמה עליו שהרי הו"ל ס"ס בתרי גופי וכל ס"ס בתרי גופי לא אמרי' כמ"ש בתשובת הרא"ם כו' ע"ש. אמנם בעיקר דברי הרשד"ם הנ"ל כבר חלקו עליו בתשו' מהרי"ט וחוט השני ושאר תשובות כנוכר בבה"ט לעיל סימן ו' סק"ב ובפ"ח. פ"ת ב

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ואם יש עדים ואפילו עד אחד שהיה עמה ולא זו ממנה ומעיד שלא נתייחדה עם הגוים בשבייתה אין אוסרין אותה לכהונה, ואפילו עבד ואפילו שפחה ואפילו קרוב נאמנים לעדות זו, ואפילו הנשים שאין נאמנות בעדות אשה שמת בעלה כגון חמותה וצרותה כו', נאמנות לעדות זו²⁸.

אבל היא ובעלה אין נאמנים, שאין אדם מעיד על עצמו²⁹.

היו השבויים שתיים וכל אחת מעידה על חברתה נאמנת, אין חוששים לגומלין כלומר שמא סכמו ביניהן להעיד אחת על חברתה, שלהתיר איסור תורה לא יבואו לעשות כך.

ט. זה אומר כהן אני וזה אומר כהן אני אינן נאמנין

במקומות שאוכלים תרומה מי שבא³⁰ ואמר כהן אני אינו נאמן, אפילו בזמן הזה שאין עבודה על גבי מזבח. ואין מעלין אותו לכהונה על פי עצמו לא לקרות בתורה ראשון ולא לישא כפיו ולא לאכול בתרומה אפילו בזמן הזה שהוא מדרבנן, ולא יאכל בקדשי הגבול עד שיהיה לו עד אחד. אולם אנו נוהגין³¹ לקרות לתורה ראשון ומניחין לישא כפיו³² לכל מי שיבא ויאמר כהן אני, שחוסר נאמנותו אינה אלא משום גזירה שלא יאכילוהו תרומה, כיון שמעלין מקריאת התורה לתרומה³³, ואנו הואיל ואין תרומה מצויה בינינו כלל אין חוששין לקריאת התורה ראשון, ואפילו לדוכן לא חיישינן.

²⁸ דהתם חיישינן שמא מכוונות לקלקלה מה שאין שייך הכא

²⁹ ואף על גב שהיא נאמנת על עצמה לומר מת בעלה ומשיאין אותה, היינו משום חומר שהחמרתה עליה בסופה מה שאין שייך כאן, ובעלה כנופה דמי, ואפילו מסיה לפי תומו אינו נאמן דחיישינן שמא אערומי קא מערים להראות עצמו כמסיה לפי תומו ואינו אלא מתכוין.

³⁰ שו"ע ונו"כ שם ג א

³¹ רמ"א שם ומשנה ברורה קכח א

³² הרמ"ך בעל דעה זו לא כתב רק לקרות בתורה ראשון ונתן טעם לדבר דלא אכפת לן אם יקרא בתורה ראשון כלומר דאין בזה צד איסור רק מפני דרכי שלום (כדאיתא במשנה בהנזקין דף נ"ט) אבל נשיאות כפים דאיכא איסור עשה בזה אין מקילין אף לדעת הרמ"ך. ח"מ שם א וצ"ל רמ"א הכריח בן מדכתבו הר"ן והמגיד בשם רמ"ך מנהג שלנו להאמינו לקרוא בתורה ולא חיישינן שמא יאכל תרומה משום תרומה בזה"ז מדרבנן הוא והם תרצו משום דאין אנו נוהגים בארצותינו לאכול תרומה וקשה הא אכתי יש חשש שמא יעלה לנשיאות כפים אלא ודאי כל דבר שאין לו הנאה לא חיישי' שיעשה איסור ואין לו הנאה מזה. ב"ש שם ב. וקשה נהי דעכשיו בחוץ לארץ ליכא תרומה אכתי איכא מתנות כהונה של פדיון הבן, ולדעת הש"ע י"ד סי' ס"א מתנות זרוע לחיים וקיבה נוהג בחוץ לארץ. אבני מילואים שם א. ועיין בספר ישועות יעקב סק"א שכ' לחלק בין זמן המקדש שהיו מברכין בשם המפורש איכא איסור עשה משא"כ בזה"ז ושוב מצא חילוק זה בתשובת מהרי"ט (ח"א סי' קמ"ט) ולכן מסיק דהעיקר כדברי הרמ"א ז"ל דנאמן לנ"כ ומנהגן של ישראל תורה היא ע"ש.

³³ ב"ש שם א

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

ומה שנאמן לומר על עצמו שהוא כהן בימינו זהו אם הוא בעל תורה וירא אלקים הבא ממקום שיש שם בסביבתו שומרי תורה ומסורת ישראל³⁴, אבל עם הארץ הבא ממקום שאין שם שומרי תורה ומצוות אינו נאמן ע"י עצמו אלא ע"י אחרים שיבררו לנו שאכן הוא כהן. ואם עד אחד כשר מעיד שהלה כהן³⁵, נאמן ויכול לישא כפיו ולעלות לתורה ראשון.

ואף על פי שאינו נאמן על עצמו לאכול תרומה, מכל מקום נאמן לאסור על עצמו בגרושה חללה וזונה, שהרישוניהו לנפשיה חתיכה דאיסורא ואינו מטמא למתים לפי דבריו. והנבעלת לו מפסולי כהונה כגון גרושה או זונה, הרי היא ספק חללה וזרעה פסול לכהונה מספיקא דשמא כהן הוא וחלל זרעו.

י. ובזמן שהן מעידין זה את זה הרי אלו נאמנין

היה עד³⁶ אחד מעיד עליו שהוא כהן, נאמן אפילו להאכילו בתרומה בזמן הזה שהוא מדרבנן, ושנים שבאו לפנינו והעידו כל אחד על חברו שהוא כהן נאמנין ולא חיישינן לגומלין. כלומר שמא סכמו ביניהן להעיד אחד על חברו.

³⁴ דע"י שבא ממקום שיש שם שותומ"צ מירתת לשקר דאפשר לברר. כה"ח או"ח קכח סק"י

³⁵ שו"ת שבט הלוי ח"ג סי' קע"ח

³⁶ שו"ע ונו"כ שם ב ד